

Nordisk Folkriktsdag 2016

Under första veckan i augusti samlades Nordisk Folkriktsdag. Denna gång var det föreningen Fritt Norden Sverige som stod som arrangör och platsen var Nordens folkhögskola Biskops-Arnö några mil söder om Uppsala. Sammanhållande och värdar var **Gunilla Winberg** och **Kurt Gustafsson**. Flitig bilförare för skjutsningar till och från allmänna kommunikationer var **Pelle Klasson**.

Under fyra intensiva dagar genomfördes seminarier och diskussioner om tillståndet i världen. Temat för hela arrangemanget var **”Fredlig konfliktlösning, en bristvara i dagens värld. Kan Norden visa vägen?** Svaret är ett tveklöst ”ja”, vilket sammanfattar det som föreläsarna och deltagarna gav uttryck för.

Men det ligger stora utmaningar i detta enkla svar på frågan. Flera av föreläsarna tog bland annat upp förhållandet att Danmark, Island, Norge, Sverige och Finland ”glidit isär” under de senaste decennierna. Som vi vet är några av dessa länder medlemmar i EU och några är medlemmar i NATO. En annan sak är att samhällsutvecklingen gått lite åt olika håll även om den grundläggande sociala tryggheten i stort sett är densamma. Tyvärr har kunskaperna om varandras länder minskat och allt flera har svårt att tillgodogöra sig vad som skrivs och sägs i sitt närmaste grannland. De politiska systemen i de olika länderna har också gått olika vägar. Detta ger avtryck bland annat i regelverken kring invandring, integration och förhållningssätt till de ursprungsbefolkningar som finns inom alla de nordiska länderna. Grönland och Färöarna inte heller att förglömma. Dom finns med i den nordiska familjen. En intressant detalj var att några av föreläsarna tog upp att Irland, Skottland och Shetlandsöarna historiskt och kulturellt mycket väl kan räknas till Norden.

Måndagen

Måndagen inleddes med en presentation. Sedan var det dags för den första föreläsaren som var den dansk-svenska fredsforskaren, författaren och konstfotografen **Jan Öberg** från Transnationella stiftelsen för freds- och framtidsforskning (Transnational Foundation for Peace and Future Research, www.transnational.org). Före lunch fick vi också av skolans rektor **Mats Lundborg** en presentation av folkhögskolan och dess gårdsanläggning. Efter lunch föreläste sedan **Marika Fahlén** om hållbar fred med kvinnors deltagande. Marika är fd diplomat/ambassadör med mångårig FN-erfarenhet. Före dagens slut fick vi också en föreläsning av **Paul Beijer**, anställd vid svenska utrikesdepartementet inom avdelningen för nedrustning och ickespridning av kärnvapen. Rubriken för hans föreläsning var **”Den internationella vapenhandeln ökar. Vad kan FN göra för att minska omfattningen?”** På kvällen var det fri tid för vila och motion.

Jan gav oss en sammanfattande bild av det beklagliga tillståndet i världen. Det kalla kriget som symboliskt resulterade i Berlinmurens fall 1989, men som nu återuppstått i nya former genom NATOs utvidgning och upprustning, vilket helt följdriktigt gett en grund för upprustning i Ryssland och ett ryskt återtagande av Krimhalvön. Jan gav oss också intressanta inblickar i de svenska politiska turerna när det gäller fördelning av skattepengar till fredarbetet och forskningsinstitutioner om freds- och framtidsforskning. Han berättade bland annat om turerna kring nerläggning av fredsforskningsinstitutionen vid Lunds universitet där han var verksam under 1983-1989. Avslutningsvis berättade Jan om ett pågående samarbete med den norska fredsforskaren Johan Galtung om ett bokprojekt om det forna Jugoslavien.

Marika berättade att hon vuxit upp med nordiskt samarbete som ett dagligt samtalsämne även inom hemmets väggar. Hennes morfar var utrikesminister i den norska regeringen och dessutom chef vid den norska riksbanken. Marika gav oss också en kort men spännande berättelse om hur hennes morfar och mamma ordnade så att det norska guldet i riksbanken fördes över till England. Marika berättade också om sitt arbete inom olika FN-organ och andra organ med förhandlingar och diplomati i olika konflikter i Afrika, främst på Afrika horn,

Paul gav oss bild av världens vapenarsenaler och vapenhandel från Kuwaitkriget 1990 och framåt.

Det skapades ett vapenregister 1991 med syfte att inom FN ge en bild av omfattningen av världens vapenhandel, både den legala och den illegala. En tämligen omöjlig uppgift, men ändå ett tappert försök. År 1997 kom det ett förbud mot personminor som de flesta stater i världen undertecknade, dock inte Ryssland, USA eller Finland. En viktig sak skedde 1997 då Oscar Arias, tidigare president i Costa Rica samt mottagare av Nobels Fredspris 1987, gjorde en appell om lätta vapen. Denna ledde till att det 2001 kunde upprättas ett avtal om handel med lätta vapen. Detta utvecklades också 2005 till ett protokoll om gränsöverskridande handel med lätt vapen och ett annat protokoll samma år om märkning av vapen. År 2008 blev det ett förbud mot klusterbomber. Sverige ville i det längsta säga nej beroende på sin stora export av dessa vapen, men Sverige fick ge med sig.

Tisdag

Vi började med att **Majken Jul Sörensen** från Danmark talade om ”**Det hänger inte ihop – krigsförberedelse och vårt ansvar för att ta emot flytingar**”. Efter kaffepausen föreläste sedan **Brita Bastogi** från Danmark om Israel/Palestinakonflikten. Brita har varit deltagare i Russeltribunalerna angående Palestina. Efter lunch fick vi lyssna till **Karin Utas Carlsson** från Sverige som talade om ”**Fredlig konfliktlösning, en samhällsangelägenhet lokalt och regionalt**”. Före kvällen fick vi också lyssna till den isländske författaren **Einar Mar Gudmundsson**.

Majken inledde med ett konststycke att tala skandinaviska med en helt ny och genomarbetad artikulering. Hennes tanke var att alla skulle förstå henne och alla vi åhörare lade denna goda tanke till våra hjärtan. Majken är född danska men bor nu i Sverige några kilometer från den norska gränsen. Hon hade, som de flesta föreläsare under hela denna vecka, mänskliga rättigheter som utgångspunkt. Men, menade hon, vi har också plikter att förhålla oss till. Hon fortsatte med att förklara ordet ”Ubuntu”, som kommer från ett afrikanskt språk. Det kan översättas till att ”Människor är människor genom andra människor”. Så sant som det är sagt. Vi kan inte leva ensamma.

Brita ställde den inte enkla frågan ”**Är det möjligt att lösa Palestinakonflikten**”. Hennes eget svar var ett blankt ”nej”. Det beror på, menade hon, att USA vill fortsätta vara världens supermakt, på arabländernas olja och på att internationell rätt är trimmad för Israel. Brita visade sedan en serie kartor över Palestinas utveckling sedan 1946. Vi har väl alla sett dessa kartor passera revy i andra sammanhang, men Brita gav oss också intressanta upplysningar om händelser i samband med alla dessa gränsjusteringar.

Karin är nyligen pensionerad barn- och skolläkare och filosofie doktor i pedagogik. I sin avhandling om hur våld förebyggs och konflikter löses tar hon upp John W. Burton som står som företrädare för Human Needs Theory. Han förklarar varför avskräckning inte fungerar och visar på likheterna mellan konflikter på global och lokal nivå. Vi fick se en tabell som jämför maktparadigmet med ett samarbetsparadigm där modern kunskap om konflikthantering tillämpas. Det gäller att ge säkerhet/trygghet, samtala med varandra utan hot om våld, se till gemensamma problem och undvika att skapa fiendebilder. Karin lanserade också en helt nyöppnad hemsida för fredsrörelsen och pedagoger på alla nivåer från förskola till universitet, www.laraforfred.se.

Einar talade om ”**Islands roll i den nordiska familjen**”. Han började med en kort sammanfattning om hur haven har sammanbundit de nordiska öarna och de skandinaviska fastlanden. Språken har varit en sammanhållande länk – med det finländska undantaget – men också många sedvänjor. Einar illustrerade allt detta med läsning ur en av sina poesiböcker och med korta berättelser hämtade från bland annat den isländske författaren och nobelpristagaren Halldor Laxness. Vi fick också en spännande och intressant berättelse om den isländska självständighetskampen och om ”NATO-katastrofen och det odugliga isländska styret”.

På kvällen hade vi en historisk rundvandring på Biskops Arnö, därefter en kvällsmacka och flera berättelser av Einar.

Onsdag

På onsdag förmiddag började vi med tekniska problem. Men vi fick också sång av **Trine Eklund**, från Norge och lite gitarrspel av Roland von Malmborg. **Elisabeth Kristiansen**, representant för IKFF, talade om ”**Kvinnor och ickevåldskultur**”. Vi hade också ett grupparbete. Efter lunch talade **Shoai b Sultan** från Norge om ”Invandring, integrering och fredsarbete i Norden. Han är vice ordförande i norska Nej till EU. Föreläsningarna avslutades sedan av **Kajsa Sörman** från Svenska Freds- och skiljedomsföreningen. På kvällen var det dags för fest- och avskedskväll. God mat och trevliga tacktal i det gamla slottsköket.

Trine, från den norska föreningen Bestemødrar for fred, föreläste under rubriken ”**Feministiskt alternativ utrikespolitik. Fredsdepartement. Konfliktorsaker**”. Trine representerade här vid Nordisk folkrikdag Norske fredslaget (inte IKFF). Hon inledde med att berätta om Hardangerakademien, som förut hette Nordisk Fredsakademi. Hon hade också en hälsning från Johan Galtung. Still going strong. Ett arbete inom Hardangerakademien har varit att medverka till idéer om att inom den norska regeringen skapa ett Fredsministerium. Men det är en lång väg att gå.

Elisabeth föreläste om kvinnors kamp för att aktivt ta del i samhällsutvecklingen. Hon inledde med att tala om att Norge genom sitt medlemskap i NATO och aktiva insatser bland annat i Irak-kriget varit med om att skapa de stridigheter som idag finns mellan arabländerna och Väst. Hon gav många exempel på detta. Tänk så annorlunda världen kunde sett ut om kvinnor generellt varit mera involverade. Kvinnor har ju traditionellt genom årtusenden lärt sig att förebygga konflikter inom familjen och i hemmet. Allt talar för att kvinnors värnande om livet och kvinnans naturliga strävan efter trygghet också skulle inneburit att samhällsbygget skulle blivit annorlunda.

Shoai b gav en historisk återblick om äldre tiders utvandringar och invandringar i de nordiska länderna. Det finns stora likheter men också skillnader mellan de olika länderna. Många av skillnaderna har sin grund i världskriget på 1940-talet. Kriget under 1980-talet i det forna Jugoslavien har också påverkat de nordiska samhällena, inte minst när det gäller en positiv syn på integration. I Norge, Sverige, Finland och Danmark har det under de senaste årtiondena vuxit fram nya politiska partier som försöker att fånga upp medborgarnas syn på invandring och integration. I Norge är det Fremskrittspartiet, i Sverige Sverigedemokraterna, i Finland Sannfinländarna och i Danmark Dansk folkeparti. I Norge, Finland och Danmark har dessa nya partier även tagit plats i landets regering, vilket också gett avtryck i den politik som bedrivits.

Kajsa informerade om den mycket omfattande svenska vapentillverkning och vapenexporten. Hon inledde med att berätta något om den ideella förening där hon är engagerad. Grunden inom föreningen är att verka för diplomatiska lösningar och att alla tvister måste kunna lösas genom förhandlingar och i sista hand genom en skiljedom inom en internationellt erkänd domstol. Som alla av oss vet har Sverige en mycket stor krigsmaterielproduktion. Exporten uppgår till mer än 10 miljarder svenska kronor per år. Räknat per capita, alltså i förhållande till Sveriges befolkningsmängd, ligger Sveriges vapenexport bland ”topp 5” i världen. År 2010 dessvärre allra högst upp. Kajsa redogjorde för en del turer kring det faktum att vapenexport även sker till länder som inte är demokratier eller som är kända för att grovt kränka mänskliga rättigheter.

Torsdag

Först hörde vi **Tarja Cronberg**, tidigare minister i den finländska regeringen och EU-parlamentariker och sedan **Elisabeth Naucélér**, tidigare riksdagsledamot för Åland i det finska parlamentet. Tarja informerade om ”**Nordisk säkerhet**” och Elisabeth om ”**Fredliga gränsjusteringar, autonomi i Europa**”

Tarja berättade att hon medverkade i Nordisk Folkrikdag redan på Vega 1991. Hon arbetar nu på SIPRI i Sverige (Stockholm International Peace Research Institute) och har bland annat arbetat med utredningar om hur vapenindustrin ska kunna ställas om till nyttig fredlig produktion – ”att smida om

svärd till plogar”. En inte enkel uppgift. Tarja gav oss spännande och intressant information om förhållandena i norra Karelen, där hon under en tid varit ansvarig för utvecklingen i kontakterna mellan Finland och Ryssland.

Elisabeth berättade att hon är född i ett område vid norsk/svenska gränsen där unionen mellan Norge och Sverige aldrig har upplösts. Hon gifte sig så småningom med en ålänning och blev åländsk riksdagsledamot i det finska parlamentet. Där talade hon konsekvent svenska för att understryka vikten av att det svenska språkets bevaras i det finska samhället. Elisabeth gav oss värdefull och spännande information om grunderna för det åländska självstyret. Ålands självständighet var en fredlig process och det kommer då och då delegationer från olika håll i världen till Åland och Finland för att få information om hur detta kan göras. Det finns många olika betydelser i orden självstyre liksom i autonomi. Färöarna och Grönland är exempel liksom Tibet och många områden i Ryssland och Kina.

Efter lunch denna torsdag var det då dags för ett avslut på denna folkriksdag, tack till alla berörda och utvärderingar. Alla deltagarna var säkert mycket nöjda med arrangemanget och innehållet i denna årets upplaga av Nordisk Folkriksdag. Många har också säkert fått fördjupade insikter om tillstånd i världen och det nödvändiga att var och en av oss försöker göra vårt bästa för att ändra förhållandena till det bättre.

Pelle Klasson, svensk deltagare